

РОЛЬ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

***М.В. Ільїна, старший науковий співробітник,
кандидат соціологічних наук***

*Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»*

Впродовж останніх десятиліть масштаби світової індустрії туристичних і рекреаційних послуг стрімко зростали завдяки – в першу чергу завдяки розширенню транспортної інфраструктури, удосконаленню засобів зв'язку, урбанізації, зростанню загального рівня життя та мобільності населення. Туризм став одним із найприбутковіших видів бізнесу та важливим фактором розвитку регіональних економік.

Україна посідає одне з провідних місць у Європі за рівнем забезпеченості цінними природними й історико-культурними ресурсами та має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього і зовнішнього туризму, задоволення потреб населення у санаторно-курортному лікуванні й організованому відпочинку. Це, зокрема, географічне розташування, особливості рельєфу, сприятливий клімат, багаті природні, історико-культурні та туристично-рекреаційні ресурси. До курортно-рекреаційних територій відносять близько 9,1 млн. га (15 %) площі країни. Природний туристичний потенціал України складають узбережжя Чорного та Азовського морів, гірський рельєф Карпат і Криму, водні, лісові, рослинні, тваринні ресурси, а рекреаційний потенціал – родовища лікувальних грязей, мінеральних та радонових вод. При цьому ресурси мінеральних вод використовуються не більше ніж на 8%, хоча їхні експлуатаційні запаси дозволяють споживання в об'ємі понад 64 тис.м³ щодоби.

Розвиток туристично-рекреаційної сфери України впродовж останніх років характеризується позитивною динамікою: зростають обсяги в'їзного (іноземного) та внутрішнього туризму, підвищується ефективність господарської діяльності підприємств та продуктивність праці. За даними Державної прикордонної служби України протягом 9 місяців 2010 р. країну відвідало 16,6 млн. іноземних туристів, що на 0,8 % або на 139 тис. осіб більше, ніж за аналогічний період 2009 року. Виїзний туристичний потік за 9 місяців 2010 р. становив 12,9 млн. осіб, що на 11 % або на 1,2 млн. осіб більше, ніж за аналогічний період 2009 року. Обсяг послуг, наданих суб'єктами туристичної діяльності в Україні протягом 2009 року становив 9,388 млрд. грн., що на 17 % (на 1,3 млрд. грн.) більше аніж у 2008 році. Платежі суб'єктів туристичної діяльності до бюджету у 2009 році склали 196,5 млн. грн..

Подальший розвиток туризму і рекреації неможливий без створення належних природно-ресурсних, економічних та соціальних умов: якісного навколишнього природного середовища, раціонального використання й охорону природних ресурсів, ефективного регулювання економічної діяльності у сфері туризму, забезпечення соціального захисту і зайнятості населення. Сталий розвиток туристичної галузі передбачає збалансованість між елементами екологічно орієнтованої, економічно ефективною та соціально відповідальною діяльністю; дозволяє залучити увесь комплекс рекреаційних ресурсів та найбільш ефективно використовувати сукупний виробничий і соціально-культурний потенціал територій при збереженні екологічного і культурного різноманіття.

Економічна роль рекреації і туризму у забезпеченні сталого розвитку:

- збільшення доходу від економічної діяльності внаслідок використання потенціалу курортно-рекреаційного комплексу;
- залучення інвестицій у будівництво курортних об'єктів, розвиток інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури;
- підвищення ефективності використання матеріально-фінансових ресурсів, збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, надходження валютних коштів;
- стимулювання розвитку суміжних галузей (будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництва товарів і т.д.);
- забезпечення конкурентоспроможності туристичних об'єктів;

Соціальна роль туристично-рекреаційної галузі у забезпеченні сталого розвитку:

- створення нових та збереження наявних робочих місць, зменшення безробіття, реабілітація трудових ресурсів у депресивних регіонах, тимчасова зайнятість у сільській місцевості;
- розвиток малого та середнього підприємництва у сфері надання туристичних послуг;
- охорона здоров'я та покращення якості життя населення, збереження соціальної стабільності завдяки забезпеченню прав громадян на відпочинок, свободу пересування, безпечне для життя і здоров'я довкілля;

- поліпшення умов для відпочинку, забезпечення доступності відпочинку й санаторно-курортного лікування усім верствам населення;
- інформування населення про умови і можливості відпочинку та санаторно-курортного лікування;
- відродження національної культури та народних ремесел, формування національної свідомості, патріотичне виховання дітей та молоді;
- збереження і відновлення унікальних природних та історико-культурних пам'яток;
- накопичення соціального капіталу: формування соціальних зв'язків, зростання рівня довіри і толерантності до мешканців інших регіонів, представників інших національностей, культур та релігій;

Екологічна роль рекреації і туризму у забезпеченні сталого розвитку:

- збереження навколишнього природного середовища;
- раціональне використання й охорона природних ресурсів;
- екологічна освіта і виховання.